

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazeta are de 2 ori: Mercurul și Duminecile, Poziția, cându concedo ajotoficiale. — Prețulu: pe l' anu 10 fl., pe 1/3 fl. v. a. Trieri externe 12 fl. v. a. pe unu anu 2 1/2 galbeni mon. sunătorii.

Anulu XXXV.

Se prezumera la postele c. si r. si pe la DD. correspondenti. — Pentru serie 6 cr. Taca's timbrala a 30 cr. de facare publicare.

Nr. 95.

Braslovu 18 Decembre

1872.

MONARCHIA AUSTRO-UNGARICA.

Transilvania.

Braslovu 18 Dec. 1872.

Unu poporu micu, domolu, si flegmaticu, accursu de ici, colo, inese legatu intre sene cu chitulu unitatii si ala principiiu de existinta' sa nationale, se sustiene in dreptulu nationale politici de 7 sute de ani pe teritoriulu fundului regiu, formandu o unitate nationala fora exemplu in poligrafele provincie austriaco-ungarice si acesta singuru numai pe bazaa unui privilegiu castigatu prin o cercetoria dela regele Andreiu ala II-le, fora altu meritu, decatu din gratia, de pomana cercita, prin vaierari, ca nu potu traal fora propria ingri-gire si administrare de sene; si ei avura atala vinjosia, in catu pana astadi au miscatu tota petra, ca se nu fia conturbati in calcusulu seu si le a successu a-si apera prestigiulu nationale prin impuitoria impregiurare unitaria in contra orcaroru incercari de a le sparge cubulu, cum fu mai natie cea din Sigisiora, er' acum cea din Mediasiu, dupa care vedit pe totu sasuulu alaturatu umeru la umeru si cu pitiorulu in pragu si in conversatia si in diurnale si in scoala si in beserica chiaru si in contra umelirei din Pest'a, deca lui s'ar' angustia cumva privilegiulu. Ei bine, de catu unu privilegiu simplu personalu n'are mai multa valore legea unei tieri adusa de legitimele potestati si sanctionata de rege? Articolulu I alu dietei din an. 1863, prin care nationea romana ca atare e recunoscuta cu dreptu de viațiu politica nationale, n'are mai mare valore, decatu unu privilegiu cercitu si datu de pomana numai de rege, der' nu de legislativa si rege impreuns, suprema potestate solidaria a unui statu; der' sasiu au tinentu tare pe viațiu, pe morțiu la olaita spre a castiga recunoșterea privilegiulu Andreanu intre nationile Ardealulu; atata si nu mai multu ei lipsece si romanulu, ca se tiena cu ai micu cu mare in contra abuseriloru celoru, cari nu vreu sei respecte priviligiuu, ce are mai mare valore decatu unu Andreanum!

Vai de cei, prin care vine scandalulu in cauta nationale! cari in locu de a spera dreptulu avutu si a sta ca stanc'a neclaitu pentru reabilitarea lui seu equivalentulu lui, se lapeda ei siguri de elu pana a nu are altulu in locu! conjura tote certele de nimic, spre a perpetua ur'a in sinulu nationei, ca se derive drasi in ogasindu simplu alu confesionalismulu, care fia catu de autonomu nu ne potu luptei fora dreptu politicu; cari actia ura intre frati toca in momentele cele mai critice, ce ne striga cu „Tacitus“. „Fas sit privata oide publice utilitatibus remittere!“ diosu cu urele publice in favorea utilitatii publice nationale! Cetiți cei 4 numeri din urma si „Tel. Rom.“ si vedeti, cu ce se ocupa omenii discordiei confesionale, candu cauta s'a politica nationale ne striga: incetati odala a transpanta certele proselitice confesionali pe campulu luptei fora dreptu nationale, ca ne ride lumea si vitoriorulu ne amenintia cu blasteme si storsanie laice, deca din certele confesionali facemu capitulu politicu in soldulu antagoniorulu nostri seculari politici! So ne intrebamu mai bine, ce e de facutu in totu momentulu, ca se ne reabilitamu in dreptulu nostru avutu in 1863—7, ca acesta pretende

se sarimu unulu pentru toti si toti pentru unulu, cum saru sasiu reimprespandasi pretensionile drepturiloru loru nationalu in reprezentatie castra min. de interne cu unanima concordia in confuzu, ore nu si pe cantulu romaniloru din fundulu regiu? — Se damu uitarii murdariele de certe confesionali, ca nu suntu demne ale cresta intru nemica, cum nu suntu demni auctoriti si autoritorii loru a mai fi suferiti in consurtulu nationalitatii romane celei doledite din cauta acestora dihonii. Faptele documentate vor incalca scortoriele malitiose spre rusine inaintea presentulu si vitoriorulu, der' de alta data. Acum se ne damu man'a cu totii spre a ne storce recunoșterea dreptulu avutu de nationalitate politica. Cum? In conferinzi de totu felulu. Municipiale romane si membrii romani din tote municipale voru tramite gravaminele la regimu, der' si la regele, rogandulu, ca provisoriu se ne prevodia cu unu senatu, cum au sasiu universitatea spre a ne porta noi de grigia de prosperitatea nationei nostre, care e cu totulu ignorata si parasita, si nimene se nu ne mai judece, de catu regele, pentru ala carui tronnu ne amu sacrificatu avere si viațiu, se la regama ca se se indure a ne da si resolutive la actiela substerntorie. Asta e problema' urgenta, se nu-si uita nimeni a contribui la resolvia ei, pana la invoiola, ce nu ne aride de aproru, pana la unu congressu nationale de imbracirosiare fratriasca la lupt'a comuna.

Liga de unitate si fratieate strinsa cu chitulu incederili si ala sinceritati intre noi, lasandu neimpublicabilu ticulosi a urei confesionali, pentru ca reabilitati prin lupta solidaria se incepuu o viațiu millenaria spre binele statulu si cu tote nationale concouctorie. Intre suprematisti si suprematisti altufelul amicitia nu pote se existe.

Se treceu la lupt'a in Fogarasiu:

Fogarasiu in 14 Decembre 1871.

Poimane se incepu alegerile de deputati in acestu districtu. Mai bine s'ar' numi denumiri de deputati.

Pentru informarea mai d'apropu a publiculu, deocam-data va impartasiescu urmatorele:

Se soie, ca reprezentantia municipale disolvase comitetulu centralu electoralu si dupa aceea adunarea generale a alegatoriloru si a inteligentii decidese asta-vea pasivitate absoluta.

Aceste done acte facusera multu sange reu la regimu, de unde a provenitu si cercetarea criminala pentru correspondentele ce le-ati publicatu in diarulu D-vostra.

Dela acele done acte, tient'a celoru dela po-tere a fostu, cum se le pota delaturu: adeca se-si faca comitetu centralu electoralu si prin o alta aduna a alegatoriloru si a inteligentiei se restorne concludulu de pasivitate, asia dicundu in forma satoritrosca-oficioasa si se intre oficiosu in activitate.

Mai antaiu au inceputa dela comitetulu centralu electoralu.

Aici lucrulu a mersu usioru, ca-ce capitannulu supremu silitu a silitu pe ampoiati amenintandu-cu destitutie se se considere si se se prefaca in comitetu centralu electoralu. Unii din ampoiati au cerutu se le decrete de denufiare ca se se pota legitima inaintea reprezentantii municipali, candu ii va lu'a de scurtu, si dupa multa opunere din partea capitannulu de ale da astufelul de decretu, totuzi in fine s'a vediatu silitu a le da.

Alti, mamelcii din crestetu pana in talpe, intre cari spre mirare si adv. Ioane Romanu, s'au supusu fora se carca ceva, s'au metamorfosatu ei de ei in comitetu centrale electorale, au juratu si s'au apucatu de lucru.

Dupa ce s'au facutu conscrierile, poternicii dilii si cu mamelcii loru a totu fertu si au coopt, ca se restorne si ala doilea actu adeca concludulu de pasivitate, adusu de adunarea inteligentii si a alegatoriloru.

Aici au intempinat granitati neinvicibili, totuzi li s'a parutu ca in fine le-a resaritu si aici soarele.

In 21 Noembrie fusese adunata reprezentantia municipale pentru a vota nese repartitii in cauta s'a catastrofulu ce se introduce si in acestu districtu.

Inteligentia fiindu adunata din tote partile, inese in numeru micu, s'a intielesu ca pe 28 Noem. se conchiame o adunare generale a inteligentiei si a alegatoriloru, ca se se consulte facia cu alegerile, ce se facu la poruncela. Mamelcii mari si mici si-au pusu tote poterile, ca in acestu adunare se de peste capu concludulu pasivitatii.

Si mai inainte s'au intielesu, ca se infranga in vreunu modu seu se incorde si se seduca pre cei, despre cari sciea, ca voru milita pentru pasivitate, si dupa cum se toema, cu rezultatu, — ca-ce in anim'a loru totuzi erau mamelcii convinsi, ca nu voru fi ascultati, fiindcu li se dusese vestea rea, si astufelul au provocatu in preser'a de 28 Noembrie o conferintia, resp. intielegere, in care adv. I. Romanu cu companionii sei din comitetulu centrale fora decretu, au declaratu, ca trebuie se alegemu deputati, cari se intre in diet'a din Pest'a, er' v-capitannulu Codru Dragusianu a declaratu, ca unu candidatu pasivistu cu orice pretiu are se cada.

Dvr. Densusianu si cu alti trei, desi ampoiati, der' de caractere fabriciane, nu au batutu cu argumente neinfrante, si vedindu nobil'a compania, ca va se fia reu, a inceputu a pacta cu cagete rezervate si au propusu, ca se se alege deputati, cari intrandu in dieta, la tempulu s-se si tie-nut'a politica dupa concludulu ce-lu va aduce fabulosulu congressu nationalu, va se dica nobila compania punendu la pipa numele lulea cugeta, ca sub forma ceva speciosa si voru pota ascunde cugetele venidose.

Astufelul compania dela acesta intielegere seu mai bine venatoria, trebu se se departa ca lupta dela stianu cu gur'a gola si cu C. . intre pitiora.

In diu'a adunarei au cortesitu in doce in colo, s'au tradatu, sechu chefitu si au impartitu roleele si agentii, si au vorbitu toti din tote plomanile si agentii secundau impartiti prin poporu, poporulu inese i-a ascultatu cu o tacere apasatoria si in suspitiose ce se ceea din ochii fiacarura, der' la vorbirea si propunerea de pasivitate a adv. Nic. Densusianu si a protei I. Metianu — care se scribase afluandu metehnele si coruptiunea si esperidie dalceti'a activitatii in distr. Braslovului, — si la reasumarea motiveloru si propuneriloru din partea presiedintelulu adunarii, poporulu vedindu curtea perfida, ce i se intindu, decidese a remane neclaitu langa concludulu de pasivitate si in acestu scutu a face si a declaratiunul.

ad 6. Căndu am prelătu io „Bercutina”, 2/3 parti din această padure au fostu în stare de toltă desolată, rōsa de vite si de oi; — 1/3 parte a fostu crescătura în etate de 5—6 ani; io am taliatu numai acēsta 1/3 parte, dănd'o că unele pr se'mă morilor fondului basilitanu; — prin ce de una parte am acoperit un'a lipsă, care de nu s'aru fi acoperit de aci, cu acestu materialu, — care nu promitea a deveni din eia una padure de dai Dōmne, pentrucă a fostu învenitulu în resarlitu seu, — aru fi trebuitu se se acopere din altu locu mai multu simitru, ăra de alta parte s'ă escutată un'a tunsura, care se facea posibilă începerea creșterii regulate a acestei paduri. —

ad 7. din padurea „Reghinu” sub manipulațiunea mea s'au taliatu numai 2 jgure dintr'unu locu, unde ăra de toltă pradătită, si unde a fostu începută tălăierea anca sub fondulu intercalare; din caru cu 2 jgure s'ă acoperit prețunți costenți de lemne a unor servituri; si catu a fostu mai reu, s'ă datu la Cergoveni pentru cateva dile de leu.

Cu se afla aici taliatu mai multu, s'ă taliatu sub tempulu intercalare si sub repausatulu metropolitanu. —

Altucum tălăierea acestei paduri este proiectată în planulu, care io, precum am amintit, l'am subternut tempulu seu; — d'er' fiindu neambăvarea calea acestei paduri, pr valea Vezii, pentru nepotența de aducere de lemne, anca nu s'ă putu început escutarea Planului. — Si acēsta a fostu cauză, de a trebuitu a premerge cu regula padurei Metehăli (vedi mai sus ad 1.), — din care a fostu cu potenția a aduce lemne pr dealulu Cinfădului. —

ad 8. din „Bōdea” sub mene nu s'ă taliatu chiaru nimic, — numai spinii s'au curățit. —

ad 9. din „Chislardeu” acea parte, ce e sub cale, s'ă taliatu pentru podulu Panadei înainte de venirea mea; ăra din partea deasupra' calei, padure de 8 ani, 11 jguri s'au tunsu sub mene pr samă morilor, pentru cioncări podulu Panadei, si căteva lemne s'au datu servitorilor domniali; la 6 jguri, padure de 10 ani, s'ă acum. —

ad 10. „Bordulu” a fostu padure de 8 ani cāndu am prelătu io sub inspecțiune-mi; — d'er' a fostu de toltă pradătită si rōsa; si spre ai regula creșterea de o parte, ăra de alta parte penă a acoperi lipsa l'a mori, s'ă tunsu; si fiinduca din acēsta tunsura s'ă capetatu materialu slabu: asia arendatori mōrei dela Petrisatu, spre a încobzări freacările si greutatea multe, cu carii se cam intalnesc penă a capetă materialulu, ce-lu necesitatez, si pr bani proprii au comperatu cateva jguri de padure mai buna, si anca fōrtu scumpu, din padurea dominiului Basilitanu dela Bucerdes, — cu care apoi s'au ajutorat; — la ce propriamente nice n'au fostu obligati. —

ad 11. din „Niregin” sub inspecțiunea mea nice una bucată nu s'ă taliatu. —

Mai suntu paduri metropolitane si altele, — d'er' se vede, ca acustorilor mei nu li suntu cunoscutu; deci le lasu si io ne atense. —

ad 12. în privința padurilor Fondului basilitanu dela Bucerdes, am făcutu si subternutulu tempulu seu planu de manipulațiune. —

Deci ce s'ă taliatu din aceste paduri, s'ă taliatu după planu; s'au vendutu adeca lemnele, crescătura de 10 ani, cate pr unu jguru, cate ca 120 fl. v. a. si banii su intratu în casa' fondului basilitanu; — ăra lemnele de lucru si de rōda parte s'au lasatu, parte s'au suplinitu din ele lipsele dela curtea din Bucerdes. —

Ce se mai dice despre cutare locuitorii din Bucerdes: suntu numai vorbe culșee de pre ulitii, si fora fundamentu adeveratu.

Pōte sub acestu locuitoru aru fi se intielega Barta Iănos maistru de lemnu din Bucerdes, caru pentru lucrulu de lemnu la 2 case, ce s'au făcutu în padurea din Bucerdes pr samă gorniciloru, i s'au datu că plata 40 fl. v. a. si crengile si ascțiile cadute de pre lemnele, ce i s'au datu de leu. —

ad 13. acestu punctu priveșce bours'ă privată a exc. S'ale a Parentelii metropolitine, în care a fostu lucru necuvintiosu a se ingeră ne rogatu. —

Intrebe cei ce se indoesce de pretulu carmidiloru, pr D. Folep negociatoru din Blasiu, si pr alții, carii se sciu pr aici, — si se voru potē convinge, ca ce crețiu si-au potutu vende si acēstă caramidă loru?

Altucum ale Exc. S'ale s'au plătitu cate cu 25 fl. —

În fine mai am numai atar' se obzerrezu, ca dieu acea se intempla, de chiaru tolu deșan'ă, si pr tōte locurile, unde se luca fōrtu prin paduri, nu potu fi de facia; ca-ci nu ăra tempuluologic, si extensiuinea ocupațiunii; d'er' pentru ace totușin astufeliu se luca, precum premedu dispușetiuinea mea; si io controleză apoi cāndu ajungu acolo. —

Rud. Gaibel,
insp. silvanale.

Gherla 1 Dec. 1872.

În numerulu 87 alu „Gaz. Traiei” apară una correspondință cu subscripțiunea „Eu”, la care nu potemu a nu responde, de ore ce suntuem blamați prin o calumnia; ni este petatu semtiulu nostru nationalu si tesarulu nostru celu mai scumpu d'in lume, numele de „Romani”, cea ce nu, nu dela d-lu „Eu”, ci nici dela tatalu său dela numă' noastră nu o vomu suferi nici-o dată!! —

D-lu „Eu” ... dice si voru fi parochi harnici romani în fruntea poporulu romanu, nu că domni Ungureni etc.

... me miramu si te compatimim forte, ca d-ta nu vedi, neci în trecutulu si neci în pre-sintele ungurenilor, — neci unu preotu harnicu în fruntea poporulu romanu.

Deschideti ochii D-le si caută în pargiuru, si lei vei convinge, ca avemu destali barbati bravi si romani adeverati de si au absolvutu în gimnasia straine si desi vorbescu nemtesco, ungureșce seu latinesco; te vei convinge, ca desi nationalismulu loru a fostu amenințatu de mii de periele din partea strainiloru, — ei totuși au reșmasu și demni ai d-lui Traianu; te vei convinge că de orbese ai lucrulu cāndu ai trasu parvula între nasodeșii si ungureni spre a blama pr cesti din arma; — te vei convinge si despre acea ca tinerii ungureni, cari au absolvutu în gimnasia straine si frecențata seminarulu gherlanu, de nu s'au făcutu magari penă ce au fostu în gimnasia ungureșce, unde nu mai audi nemicu alu-ceva despre romani, decâtu hula, disprețiu si batjocura si din contra cuvinte indolitoru, atragatoru si seducatoru pentru tolu ce e magari, de siguru nu se voru face neci de acuma, cāndu vedu ca si natiuinea loru e mandră si glorioasă. —

Si pr ce t'i basedi d-ta predicerea desprețiuitoru despre vitorulu ungurenilor, ca adeca, aceli a nu voru fi conducători harnici ai poporulu romanu!!

Pr acestu neadeveru, ca ungureni în Seminarulu gherlanu „srobescu” si „diotrica” limb'ă lui Arpadu? Acēstă aserțiune a d-tale pe care ti-se basidia tota filosofi si poteri argumentatoriu în correspondință ti d'in cestiune, ti-o declaramu de calumnia, ti-o respingemu cu tōta indignațiunea. — Noi t'i vomu aduce unu argumentu viu, ca în seminarulu gherlanu limb'ă conversarei totădeuna este limb'ă noastră romani si nu alta straina. — Unu domnu teologu patrunimtu — pr calele în d-ta lu cunosci, die „Eu” — aruncatu de fatalitate, dela lăganu pana la institutulu seminarulu nu avu ocaziune, nu a se perfecțiōnă, ci neci s'ă castigă cunoscatie elementarie — preliminarie — în limb'ă romani, intrande în seminaru, numai prin conversare intru atata a înaintatu în limb'ă materna încatu acuma este în stare a vorbi cu oricēșce curatu romanesc. Acēstă d-le „Eu” nu o poti negă, de cumva nu esti tocmal inimicululu celu mai mare la tolu ce e adeveru.

Ore sta dar' aserțiunea d-tale ca romanii neglizegă limba loru materna romani?

Pr care lu cunosci d-ta d'intre ungureni, care se unu scie vorbi romanescă că d'ta?

Intru adeveru d-le „Eu” pană acuma neci no amioșii cei mai încarnati ai teologilor gherlanu nu au nasocitu asiē ceva despre seminarulu gherlanu. —

D-ta te falcescu ce semtiulu de nationalitate alu d-tale si alu acostoriloru d-tale, e bene, inse te provocamu cu tōta serioșitate se nu cutesi a ni-lu petă pr alu nostru, ca-ce se scii, ca totu deșanu vomu s'ă facia cu droștra în tolu ce e romanu, (bravo, vedi asiă! R.) si se scii si acea, ca de samu cugētă v'rodată ca d'ta si consorții d-tale ne-ati intrece în celea ce se tienu de romanismu si nationalitate ne-amu ascunde de rusine de pr faciă pamentulu. (Asteplamtu numai si fact'ă dela toti ungureni. Red.)

Nu ne atacă d'ara semtiulu nostru de nationalitate, ca-ci aceia tocmal asiē ni este tesarulu neprețiuveru că si alu Dvoștro scl.

Alumnii Ungureni.

Dela dietă din Pestă.

În sied. din 9 Dec. se deșbatu proiectulu de lege despre colonisti si se primi

§ 1 asiă: „Acele teritoriu de maierisco, pr cari proprietariulu contractualmente le-a datu spre folosintă (usufructu) unor'ă seu mai multor'ă pr langa unu servitiu anualu. si pr cari teritoriu s'au înființatu comunitati locale înainte de intrarea în vigoare a acestei legi, — aceste teritoriu, — suntu supuse următoriloru dispușetiuini”.

Ceilalti §§ se primescu pana la alu 5-lea care suna asiă:

„Dēca contractulu închiatulu cu colonisti înainte seu după 1848, are valōre numai pr tempulu unu annuitu, atunci colonisti au dreptulu d'ăsi cumpēră că proprietate cu unu pretu corresponditoriu mōrei adeverate mai antănu intravillanulu, adeca casa', curtea si gradina', apoi din extravillanulu celu multu 4 jguri catastrali”. „Dēca inse proprietariulu dorreșce se vendia întregu pamentulu colonistă, atunci colonisti suntu detori a cumpēră întregu eștra si intravillanulu; la din contra voru avē d-ta cere că desdăunare numai acelu same, cari le-au întrebuintatu pentru cladiri si investitiuni”.

Acestu § s'ă deșbatu în 2 sied. si în urma s'ă primitu, ca colonisti au dreptu a cumpēră intravillanulu si 4 jguri de pam. si din extravillan. În 11 apoi s'ă finitulu mai întregu. Vomu vedē cum lu va primi si casa' de susu, ca acolo suntu oșmenii si mai interesiati pentru a supune colonisti la discretiunea loru. Tota în 11 se propune proiect. pentru stabilirea numerului de recrutu, care se primese for'ă modificari în cifra de 333,738 soldatei pentru Ungari'ă.

În 12 se presentă proiect. pentru contragera imprumutulu de 54 mil.

Rectificare.

Din banii încursi la fondulu reuniunii femilor romane în Brasiova s'au ulitatu a se publica la tempulu seu acta următorulu suna:

Prin Domnulu Alessandru Romanu redactorulu Federatiunii s'au vendutu 6 bilete de intrare la balul reuniunii, a caroru pretu în suma de 9 fl. v. a. dela Dōmnele si Domnii.

1. Leontina Romanu, 2. Iuliana Mihali 3. Ioanu Popoviciu Desseanu advocatu din Aradu 4. Simeon Calutiu concipistu la curia regē. 5. Grigoriu Stetiū concipistu la tab'lă reg. 6. Gerasim Ratiū concipistu la ministeriu de finan. s'au immanuatu D-lui Ghiantiu, prin a carui miduloșce *) s'au transpusu anca în Iunie a. c. la comitetulu reuniunii f. r.

Brasiova 2/14 Dec. 1872.

Comitetulu Reuniunii f. r.

Madrid, 13 Decembre. — Mercuri șera, 11 Decembre, s'au făcutu încercari de disordine în Madrid, cari au fostu nadusite. Mai multu dintre conducătorii recolēi au fostu acisi seu raniti.

Atene, 13 Decembre. — Camera deputatoriloru s'ă disolratu. Noua camera e convocata pentru diua de 14 Februaru.

Roma, 13 Decembre. — Camera a aprobatu done din cele d'antainu articlu din legea în contra corporatiuniloru religioșe.

Versailles, 11 Decembre. — Comisiunea Dufaure decide, cu 18 voturi contra 8, a se ocupa, mai nainte de tōte, de atributiunile putilorulu actualmente existenti si de responsabilitatea ministeriale. D-nu Thiers primesce, printr'ună epistola, de a merge înainte comisiunea, pentru a încerca se se ajunga la una resoluțiune comună de a redige unu proiectu: elu dice ca va formula unulu, dēca displicatiunile schimbatu voru arde utilizate.

Responsuri.

Nasodeu: gratis. N'am timpu neci se manancu neci se dormu; la asteflu de lucruri si de altmuntre nu e consultu a dice asiă seu ba. — Campia, Muntii apusani, Reghinu: Se mai asteptati vōru 10 dile, dōra vomu primi spre

*) Ad. prin Iacobu Muresianu? Red.

